

บทที่ 2

แนวความคิดทฤษฎี

ทฤษฎีการเลือกคู่ครอง

ทฤษฎีเกี่ยวกับการเลือกคู่ มี 6 ทฤษฎี ดังนี้

1. ทฤษฎีความใกล้ชิด (Propinquity)

หมายถึง ข้อเท็จจริงที่ว่า คนอาศัยอยู่ด้วยกัน และทำงานด้วยกันมีแนวโน้มที่จะสมรสกัน ตัวอย่างเช่น Alfred C. Clarke (1952) ได้สัมภาษณ์คนจำนวน 431 คน ที่มาจดใบทะเบียนสมรสในเวลามากกว่า 3 เดือน ที่ Columbus รัฐ Ohio พบว่า ในครั้งแรกที่คู่สมรสมีนัดกัน 54 เปอร์เซ็นต์ ของคู่ที่อาศัยอยู่ในตึกห่างกันภายใน 16 ช่วงตึก แนวโน้มนี้อาจจะจริงในบางกลุ่มมากกว่าบางกลุ่ม ในงานอาชีพนั้นผู้ชายที่ใช้แรงงานมีความชำนาญเลือกคู่ที่อยู่ใกล้บ้านมากกว่าผู้ชายในประเภทงานวิชาชีพและการจัดการ ได้รับผลกระทบจากการอยู่ใกล้กันน้อยกว่าพวกที่ทำงานแบบไม่มีความชำนาญ (Jame W. Vander 1979 : 421) จากหลักฐานชี้ว่าความใกล้ชิด เป็นสิ่งสำคัญในการกำหนดว่าใครสมรสกับใคร ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตที่มีความเหมือนทางภูมิศาสตร์เขตเดียวกัน จะคุ้นเคยกันง่าย และสมรสกันง่าย Bossard (1932) แสดงว่า ในช่วงแรก ๆ ของการจดทะเบียนสมรสของคนสองคนอยู่อาศัยใกล้ ๆ กัน คือ อยู่ในระหว่าง 2 ช่วงตึกในเมือง กฎของ Bossard ได้มาจากการค้นพบทดลองว่า "สัดส่วนของการสมรสลดลงเทียบกับระยะทางที่คู่ นั้น ๆ อยู่ใกล้กันมากขึ้น" สังคมอเมริกันเปลี่ยนแปลงไปตั้งแต่มี Bossard ศึกษาเรื่องการเลือกคู่ในฟิลาเดลเฟีย และมีแนวโน้มที่จะคิดได้ว่า ยิ่งสังคมเคลื่อนไหวมากอิทธิพลของความใกล้ชิดเปลี่ยนแปลงไป ในฐานะที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของคนในทางภูมิศาสตร์ ดังนั้น คน ๆ หนึ่ง อาจแต่งงานกับคนที่อยู่ใกล้กันในปัจจุบันมากกว่าจะไปแต่งงานกับคนที่เคยอยู่ใกล้ในอดีตมาก่อน ผลของความใกล้ชิดที่เกิด คือ คนที่มีภูมิหลังเหมือน ๆ กันจะพบและแต่งงานกัน เพราะอาศัยอยู่ในสถานที่อยู่เหมือน ๆ กัน (Borgatta 1992 : 1212)

คนที่มีเชื้อชาติ ศาสนา และชนชั้นเหมือนกัน ชอบที่จะอาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกัน มันมิใช่ความประหลาดที่คนมีแนวโน้มสมรสกับคนที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงกัน

คู่สามีภรรยาส่วนใหญ่ยังคงมาจากเมืองเดียวกัน หรือเป็นเพื่อนบ้านกัน จากการศึกษาพบว่า โอกาส 50-50 มีมากกว่าที่คู่สามีภรรยาในอนาคตมาจากคนที่อาศัยอยู่ในระยะทางเดินถึงกัน Kephart (1981) (อ้างใน Alex thio 1986 : 297) สรุปได้ว่า คนใกล้ชิดจึงมีโอกาสคบหาสมาคม และสมรสกัน จากทฤษฎีนี้ผู้วิจัยได้นำไปใช้กับสมมติฐานที่ว่า นายทหารเลือกคู่ครองที่มีความใกล้ชิดมากกว่าเลือกคู่ครองที่เห็นห่างกัน

2. ทฤษฎีความคล้ายคลึงกัน (Homogamy)

หมายถึง แนวโน้ม "ความชอบที่จะสมรสกับคนที่เหมือนกัน" มีการศึกษามากกว่าร้อยชิ้นเรื่องความเหมือนกัน โดยศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะ เช่น อายุ เชื้อชาติ ศาสนา สัญชาติ ชนชั้นทางสังคม ทักษะ การศึกษา สถานภาพการสมรสที่มีมาก่อน ความฉลาด ความมั่นคงทางอารมณ์ สุขภาพ ความสูง และเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง มีข้อยกเว้นบ้าง แต่ส่วนมากคนที่สมรสกัน จะเลือกคนที่มีอะไร ๆ เหมือน ๆ คล้าย ๆ กันมากกว่าที่จะสมรสกัน เพราะความบังเอิญ Rackwell (1976) (อ้างใน James W. vander Zanden 1979 : 422)

บรรทัดฐานของพวกสมรสในกลุ่มวงศ์วารเดียวกัน (endogamy) ต้องการให้คนสมรสกับคนในกลุ่มเดียวกัน จากการวิเคราะห์สถิติที่เกี่ยวกับชีวิตเรื่องรูปแบบการสมรส แสดงให้เห็นความเหมือนกันปรากฏอยู่ระหว่างคู่สมรสในเรื่อง อายุ เชื้อชาติ ชนชั้น ศาสนา และระดับการศึกษา แม้จะต้องมีความอดทนในการสมรสนอกกลุ่มวงศ์วาร (exogamous) ผู้สมรสจะมีความไม่เหมือนกัน จากข้อมูลแสดงว่า อายุของคู่สมรสจะใกล้เคียงกันคือ ผู้ชายอายุมากกว่าภรรยา 2 ปี การสมรสระหว่างเชื้อชาติมีน้อย 2 เปอร์เซ็นต์ ที่มีเชื้อชาติต่างกัน (U.S. Bureau of the Census, 1986) ในด้านชนชั้นเดียวกัน ต้องดูที่บรรทัดฐานของการสมรสในกลุ่ม โดยคนชั้นสูงจะมีข้อจำกัดในรูปแบบการสมรสมากที่สุด (Borgatta 1992 : 1212) อย่างไรก็ตาม เช่น ชนชั้นสูงในสหรัฐฯ มีโอกาสในการหาคู่มาให้กับบุตรชาย และบุตรสาว ในระหว่างสมาชิกของชนชั้นสูงด้วยกัน โดยการเลือกที่อยู่อาศัยการทำงาน โรงเรียนมัธยม การออกงานสังคม และการส่งลูกชาย และลูกสาวเข้าศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยชั้นสูง Damhoff (1983) (อ้างใน Harold R.

Kerbo 1989 : 484) ส่วนในการศึกษา ผู้ชายมีระดับการศึกษาสูงขึ้น มีแนวโน้มว่าผู้ชายพวกนี้จะสมรสกับหญิง ที่มีการศึกษาน้อยกว่า Rawlings (1978) บรรทัดฐานนี้ มีความสอดคล้องที่เน้นย้ำว่า ผู้หญิงจะไม่มีระดับการศึกษามากกว่าสามีของตน (hypergamous) เป็นการสมรสแบบภรรยามีการศึกษาน้อยกว่าสามีซึ่งมันคง และเป็นคู่ที่เหมาะสมกว่าระดับการศึกษาแบบการสมรสที่คู่สมรสที่ภรรยามีการศึกษาสูงกว่าสามี hypergamous (อ้างใน Borgatta 1992 : 1212) ซึ่งการวิจัยก็ปรากฏออกมาเป็นแบบนี้ Houseknecht and Mack (1981) จากทฤษฎีนี้ผู้วิจัยได้นำไปใช้กับสมมติฐานที่ว่า นายทหารเลือกคู่ครองที่มีอายุใกล้เคียงกันมากกว่าเลือกคู่ครองที่มีอายุห่างกัน และสมมติฐานที่ว่านายทหารเลือกคู่ครองที่นับถือศาสนาเดียวกันมากกว่าเลือกคู่ครองต่างศาสนา

3. ความต้องการที่ส่งเสริมกัน (Complementary Needs)

Robert F. Winch (1958) เป็นผู้เสนอและให้ข้อพิสูจน์บางประการ แต่ยังคงขาดหลักฐานสนับสนุนให้เห็นจริงเห็นจัง ทฤษฎีนี้เสนอว่า ปัจเจกบุคคลจะแสวงหาคู่ครองที่ช่วยประกอบบุคลิกภาพที่เขาอยากอยู่ให้สมบูรณ์ขึ้น ซึ่ง Winch ได้อธิบายว่า การเลือกคู่ครองของปัจเจกบุคคลหนึ่ง ๆ ตามรูปแบบที่เขาต้องการนั้นจะเป็นไปในทางช่วยเสริมสิ่งที่เขาขาดให้สมบูรณ์มากกว่า จะเป็นการเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติต่าง ๆ เหมือนกับเขา (T.P.Omari 1966 : 164)

การหาสิ่งที่ แต่ละคน ต้องการมาให้องค์ประกอบของกันและกัน ทำให้เกิดความ รู้สึกความพอใจ และความอยู่ดี ข้อสังเกตของแนวทางกว้าง ๆ นี้มีแนวโน้มว่าจะเป็น ความตรงกันข้ามกล่าว คือ คนที่ต้องการให้มีการเลี้ยงดู หรือดูแลผู้อื่น มีความต้องการแบบเห็นอกเห็นใจ และช่วยคนอื่นในยามที่คนอื่นต้องการความช่วยเหลือ จะมีความสัมพันธ์แบบตรงข้ามกับบุคคลที่มีความต้องการได้รับความช่วยเหลือหรือดูแล คนที่เด่นหรือเป็นผู้นำ จะพบว่า มีความสัมพันธ์แบบตรงกันข้ามกับคนที่มีความยินยอมหรือเป็นผู้ตาม คนชอบความรุนแรง (Sadist) คือ คนที่ได้รับความพอใจอย่างไม่รู้สึกรู้สีกตัว จากความทุกข์ทรมานที่เกิดขึ้น พบว่า มีความสัมพันธ์แบบตรงกันข้ามที่เหมาะสมกันกับคน

ที่ชอบความโศกเศร้า (Masochist) คือ คนได้รับความพอใจโดยไม่รู้สีกตัวจากความ ต้องการทนทุกข์ทรมาน แต่มีข้อสังเกตว่า แม้การศึกษาในเรื่องเดียวกัน บางชิ้นจะ สนับสนุนทฤษฎีนี้ แต่ก็มีทฤษฎีอื่นขัดแย้ง (Mass Apolonis & Jensen, 1971) (อ้างใน James W.Vender Zanden 1979 : 423) จากทฤษฎีนี้ผู้วิจัยได้นำไปใช้กับสมมติฐานที่ว่า นายทหารเลือกคู่ครองที่มีสถานภาพทางสังคมใกล้เคียงกันมากกว่าเลือกคู่ครองที่มี สถานภาพทางสังคมแตกต่างกัน

4. Ideal Mate Theory

มีข้อสมมติว่า ปัจเจกบุคคลจะสร้างภาพพจน์เกี่ยวกับบุคลิกลักษณะของผู้ที่ตนปรารถนาจะได้เป็นคู่ครองอยู่บ้างไม่มากก็น้อย ซึ่ง Coombs เชื่อว่า แนวความคิดเกี่ยวกับ คู่ครองในอุดมคติ จะอยู่ภายในกรอบของค่านิยมในสังคมนั้น ๆ นั่นเอง (P.H.LANDIS 1975 : 177) จากทฤษฎีนี้ผู้วิจัยได้นำไปใช้กับสมมติฐานที่ว่า นายทหารเลือกคู่ครองด้วยตนเองมากกว่าผู้ใหญ่อัดทำให้

5. Parental Image Theory

เป็นทฤษฎีที่ตั้งอยู่บนสมมติฐานที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกลักษณะของบิดามารดา โดยเสนอว่า บุคคลมีแนวโน้มจะรักเพศตรงข้ามที่มีลักษณะบางอย่างคล้ายบิดาหรือมารดา ซึ่งเป็นเพศตรงข้ามกับตนเองอย่างไม่รู้สีกตัว Coombs สรุปเรื่องนี้ว่าในฐานะที่ครอบครัวเป็นตัวแทนการอบรมขัดเกลาทางสังคม บิดามารดาและเด็กจึงถือค่านิยมอย่างเดียวกัน ซึ่งจะเป็นพื้นฐานของการเลือกบุคคลที่มีบุคลิกลักษณะ และค่านิยมคล้ายบิดามารดาของตนมาเป็นคู่ครอง (Burgess and Lock 1945 : 355 - 366) ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า บิดามารดาจะมีอิทธิพลต่อการเลือก หากปัจเจกบุคคลมีความสัมพันธ์เป็นไปในทางที่ดีกับบิดามารดา เขาก็จะเลือกบุคคลที่มีลักษณะต่าง ๆ เหมือนบิดาหรือมารดา แต่ถ้าความสัมพันธ์เป็นไปในทางที่ไม่น่าปรารถนา เขาก็จะแสดงออกโดยการแสวงหาคู่ครองที่มีลักษณะแตกต่างออกไปจากบิดา หรือมารดา

6. วัฒนธรรมและบุคลิกภาพ (Culture & Personality)

ในระหว่าง ค.ศ.1920 - 1950 นักมานุษยวิทยาบางคนเริ่มสนใจความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมและบุคลิกภาพ ส่วนหนึ่งของความสนใจดังกล่าวได้อิทธิพลมาจากทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์ อีกส่วนหนึ่งได้มาจากเบนเนดิกต์ โบแอส และสะพีร์ ซึ่งเป็นมานุษยวิทยาและนักภาษาศาสตร์ ผลงานรุ่นแรก ๆ ของทฤษฎีนี้ คือ การทดสอบทฤษฎีของฟรอยด์ในวัฒนธรรมที่ไม่ใช่ตะวันตก มาลินอฟสกี 1953 แสดงว่าปมโอดิพสที่ฟรอยด์เชื่อว่ามีลักษณะเป็นสากลนั้น ไม่มีอยู่ในสังคมของโทรเบรียน เฝานี่มีการสืบสกุลทางฝ่ายแม่ ซึ่งหมายถึงการจัดระเบียบรอบ ๆ ผู้หญิงและลูกหลานของเธอ และผู้เป็นลุงหรือน้า (พี่ชายหรือน้องชายแม่) เป็นผู้มีอำนาจในครอบครัว แทนที่จะเป็นพ่อหรือสามีของผู้หญิงในสังคมแบบนี้ จะเน้นความสัมพันธ์ระหว่างพี่ชาย (น้องชาย) และพี่สาว (น้องสาว) ไม่ใช่ความสัมพันธ์ระหว่างแม่และลูกชาย และคู่แค้นของเด็กชาย คือ ลุงหรือน้า (ฝ่ายแม่) ไม่ใช่พ่อ

การศึกษาตอนแรก ๆ ที่ใช้ ทฤษฎี ได้อิทธิพลมาจากทฤษฎีของฟรอยด์ ที่เน้นศึกษาการเลี้ยงดูทารกและเด็ก เช่น การให้อาหาร การหย่านม และนั่งกระโถน เป็นต้น มีผู้ซึ่งศึกษากลุ่มชนที่ไม่ใช่ชาวตะวันตก และใช้แนวทางนี้ตอนแรก ๆ ชื่อว่า อะไรเกดจ์ขึ้นกับทารกหรือเด็ก ๆ เป็นเพียงการกำหนดการพัฒนาบุคลิกภาพในช่วงหลังของชีวิต แต่เพียงส่วนเดียวเท่านั้น นั่นคือ การมองดูว่าเด็ก ๆ จัดการกับแผนการสื่อสารทางวัฒนธรรมอย่างไร และดูว่าพวกเขาถูกสอนอะไรบ้าง มันไม่สำคัญว่าเด็กหย่านมก่อน หรือหลังก็ตาม แต่การสื่อสารที่จะทำให้เกิดทัศนคติเกี่ยวกับการหย่านมนั่นเอง เป็นปัจจัยสำคัญทำให้เกิดความแตกต่างในบุคลิกภาพของคน แม้ว่านักมานุษยวิทยาที่ใช้ทฤษฎีนี้ ส่วนมากจะสนใจอิทธิพลของวัฒนธรรมที่มีต่อบุคลิกภาพ แต่กลุ่มที่นำโดย คาร์ดิเนอร์ 1945 เห็นว่าบุคลิกภาพประเภทต่าง ๆ สะท้อนให้เห็นได้จากแบบแผนวัฒนธรรม คาร์ดิเนอร์ และคณะเชื่อว่าศาสนา นิทานชาวบ้านระบบการเมืองต่าง ๆ จะเป็นรากฐานที่กำหนดบุคลิกภาพพื้นฐาน (basic personality) ของสังคมคนพวกนี้สนใจในความสัมพันธ์ระหว่างการเลี้ยงดูเด็ก การพัฒนาบุคลิกภาพพื้นฐานและด้านอื่น ๆ ของวัฒนธรรม คาร์ดิเนอร์ มอง

บุคลิกภาพเบื้องต้นประเภทต่าง ๆ ว่า เป็นการปรับตัวที่ออกมาจากแบบแผนต่าง ๆ ของ การเลี้ยงดูเด็ก ที่เชื่อมโยงกับแบบแผนทางเศรษฐกิจของสังคม

ต่อมาในช่วงหลัง ๆ นักมานุษยวิทยา (งามพิศ สัตย์สงวน 2539 : 38) ได้นำทฤษฎี นี้ไปใช้ศึกษาสังคมสมัยใหม่ทำให้เกิดการศึกษาลักษณะประจำชาติ (national character) ของสังคมต่าง ๆ ขึ้น เช่น ของญี่ปุ่น อเมริกา รัสเซีย และของสังคมไทย ปัญหาอย่าง หนึ่งของทฤษฎีนี้ คือ มันมักจะวางกฎเกณฑ์ทั่วไป เกี่ยวกับบุคลิกภาพของสังคมต่าง ๆ ที่มีชนกลุ่มน้อย ชนชั้นต่าง ๆ และวัฒนธรรมย่อยมากมาย การศึกษาวิจัยจำนวนมาก เกี่ยวกับลักษณะประจำชาติ ได้เชื่อมโยงแบบแผนต่าง ๆ ของการเลี้ยงดูทารกและเด็ก ๆ และลักษณะต่าง ๆ ของบุคลิกภาพของผู้ใหญ่ที่อยากจะพิสูจน์ได้ ความสนใจแบบแผน วัฒนธรรมที่ทำให้เกิดบุคลิกภาพต่าง ๆ นำไปสู่การศึกษาผลกระทบของวัฒนธรรมที่มี ต่อคนที่เป็นโรคจิต และมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่น่าสนใจอีกอย่างหนึ่ง คือ บุคลิกภาพที่ มีคุณค่าในสังคมหนึ่ง อาจกลายเป็นความผิดปกติทางจิตและเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนใน อีกวัฒนธรรมหนึ่งได้ ยิ่งกว่านั้น สังคมที่ต่างกันมักมีการปฏิบัติต่อคนที่โรคจิตแตกต่างกัน ไปด้วย แม้แต่ในวัฒนธรรมตะวันตก พฤติกรรมบางประเภท เช่น รักร่วมเพศ ได้เปลี่ยนแปลงไปในหลายศตวรรษที่ผ่านมา

เพราะความยากลำบากที่จะพิสูจน์ความคิดหลาย ๆ อย่างในทฤษฎีนี้ ทำให้มีการ พัฒนาแนวทางใหม่ ๆ ขึ้น นั่นคือ หลัง ค.ศ.1950 ได้มีความพยายามที่จะใช้สถิติเพื่อพิสูจน์ ความสัมพันธ์ระหว่างแบบแผนการเลี้ยงดูเด็ก บุคลิกภาพ และแบบแผนทางวัฒนธรรม อื่น ๆ ไวท์ดิง และ ไชลด์ 1953 ใช้ตัวอย่างต่าง ๆ จากสังคมต่าง ๆ จำนวนมาก เพื่อพิสูจน์ ความสัมพันธ์ดังกล่าวในบางข้อ ข้อสมมติฐานอันหนึ่งที่ไวท์ดิงและ ไชลด์ทดสอบ คือ ระบบต่าง ๆ ของการรักษาโรคภัยไข้เจ็บ จะสะท้อนถึงแหล่งความพึงพอใจของเด็กที่ได้ รับจากการเลี้ยงดูในช่วงแรก ๆ ของชีวิต ดังนั้น ถ้าเด็กได้รับความพึงพอใจ เช่น การให้ อาหารเด็กเหล่านั้นจะต้องได้รับการรักษาพยาบาล โดยการให้ทานยาเมื่อเจ็บป่วย

แต่สำหรับเรื่องการรักษาโรคนั้น ไวท์ดิงและคณะได้ตั้งข้อสมมติฐานตรงกันข้ามกับข้อสมมติฐานที่กล่าวมาแล้ว คือ ไวท์ดิงและคณะต้องการแสดงว่า ด้านหนึ่งของการเลี้ยงดูเด็กที่ทำให้เด็กเกิดความไม่สบายกายสบายใจ และที่ทำให้เด็กมีความรู้สึกวุ่นวายใจ จะเป็นตัวกำหนดโรคภัยไข้เจ็บ เช่น ถ้าสังคมทำให้เด็กเกิดความวุ่นวายใจ ทางปาก โดยไม่ให้อาหารเด็ก วัฒนธรรม ดังกล่าว จะมองโรคต่างๆ ว่าเป็นสิ่งที่เข้ามาในร่างกาย โดยทางปากผลของการพิสูจน์ข้อสมมติฐานทั้ง 2 ข้อ ปรากฏว่า มีความเที่ยงตรงทางสถิติ ผลงาน ดังกล่าวทำให้ต้องทำระเบียบวินัยให้ชัดเจนขึ้น ทั้งนี้เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างแบบแผนการเลี้ยงดูเด็ก พัฒนาการของบุคลิกภาพและด้านอื่น ๆ ของวัฒนธรรม

ไวท์ดิง และคณะพยายามเชื่อมโยงแบบแผนการเลี้ยงดูเด็กและการพัฒนาบุคลิกภาพให้เข้ากับแบบแผนพื้นฐานของวัฒนธรรม เช่น การหาอาหาร การแบ่งงานกันทำ หรือที่อยู่อาศัย ความสนใจดังกล่าวเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมและบุคลิกภาพ ได้รับความสำคัญยิ่งขึ้นโดยเมื่อเร็วๆ นี้ เอ็ดเกอร์ตัน 1971 ได้ศึกษาเผ่าต่าง ๆ 4 เผ่าของแอฟริกาตะวันออกที่แบ่งออกเป็นเผ่าทำนา หรือเกษตรกรรมและเผ่าเลี้ยงสัตว์ เขาพบความแตกต่างในบุคลิกภาพไม่เฉพาะแต่ในเผ่าทั้ง 4 เท่านั้น แต่ยังพบความแตกต่างของกลุ่ม 2 กลุ่มในสังคมเดียวกันด้วย เช่น เผ่าเลี้ยงสัตว์เป็นปัจเจกชนมากกว่า เมื่อเปรียบเทียบกับเผ่าทำเกษตรกรรมหรือเพาะปลูก เพราะชวานามักต้องปรึกษาหารือคนอื่น ๆ เพื่อการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ มากกว่า เอ็ดเกอร์ตัน สรุปว่า ถ้าสังคมใดมีเศรษฐกิจแบบการเลี้ยงสัตว์สังคมนั้นจะมีค่านิยม หรือให้คุณค่าความเป็นอิสระในบุคลิกภาพของผู้ชาย และถึงแม้ว่า

นักจิตวิทยากำลังสนใจบุคลิกภาพข้ามวัฒนธรรม แต่นักมานุษยวิทยามักมอง พัฒนาการของบุคลิกภาพในแง่มุมที่กว้างกว่า สำหรับนักมานุษยวิทยาปัจจัยทางชีวภาพ ความสัมพันธ์ในครอบครัวบทบาททางสังคม และปัจจัยอื่น ๆ ต่างก็มีส่วนในการหล่อหลอมบุคลิกภาพของคน นักมานุษยวิทยาที่ใช้ทฤษฎีนี้ในปัจจุบัน มักให้ความสนใจใน

เรื่องอื่น ๆ อีกมาก เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมกับความคิดและความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมกับสัญชาตญาณ (perception) เป็นต้น จากทฤษฎีนี้ผู้วิจัยได้นำไปใช้กับสมมติฐานที่ว่า นายทหารเลือกคู่ครองที่มีบุคลิกลักษณะคล้ายคลึงกันมากกว่าเลือกคู่ครองที่มีบุคลิกลักษณะแตกต่างกัน

แนวคิด "การเลือกคู่ครอง"

ในแนวคิดเรื่องการเลือกคู่ครอง มีนักวิชาการหลายคนกล่าวถึงการเลือกคู่ไว้ ดังนี้ :

ภัสสร ลิมานนท์ (2516 : 1) ให้ความเห็นว่า การเลือกคู่ครองเป็นกระบวนการทางสังคมที่มาก่อนการรวมเป็นครอบครัว

ก่อ สวัสดิพานิชย์ (2518 : 125) กล่าวว่า หนุ่มสาวเมื่อถึงวัยอันสมควรและมีความพร้อมบางประการแล้ว ก็ย่อมคิดถึงการมีครอบครัวต่อไป หนุ่มสาวทั้งหลายจึงคบหาสมาคมกับเพื่อนต่างเพศ ความมุ่งหมายของการคบเพื่อนต่างเพศ อาจมีหลายประการ แต่ความมุ่งหมายที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ การเลือกคู่ครอง

รัชนีกร เศรษฐโชติ (2519 : 7) เสนอว่า การเลือกคู่ครอง หมายถึง การที่หนุ่มสาวตัดสินใจเลือกบุคคลที่ตนพอใจมากที่สุดมาเป็นคู่สมรส เพื่อสร้างครอบครัวใหม่ของตนขึ้น

โยธิน ศันสนยุทธ (2533) การเลือกคู่ครอง คือ การแสวงหาคู่ครอง จัดเป็นพฤติกรรมตามบรรทัดฐานของคนในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น การเลือกคู่ครองของคนในวัยนี้ส่วนใหญ่จะสามารถเลือกคู่ครองที่สอดคล้องกับความเป็นจริงในชีวิตของบุคคลมากกว่าความฝันเพียง แบบวัยรุ่น การเลือกคู่ครองของคนในวัยผู้ใหญ่ตอนต้นจะมีลักษณะเด่นคือ มีความคล้ายคลึงกัน (ในด้านทัศนคติ ค่านิยม การนับถือ ศาสนา ระดับการศึกษา เป็นต้น) มีบุคลิกภาพที่ไปด้วยกันได้ (คล้ายคลึงกัน ไม่เหมือนกันแต่ไปกันได้ หรือตรงกันข้ามๆ) มีระดับอายุใกล้เคียงกัน (โดยมากชายจะมากกว่าหญิง) มีอาชีพ มีความรักใคร่ผูกพันเคารพนับถือ นิยมชมชอบซึ่งกันและกัน มีรสนิยมทางเพศไปกันได้มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ และสังคมนวมทั้งมีความรับผิดชอบ

Garrett (1982 : 113) กล่าวว่า การเลือกคู่ครองเป็นกระบวนการตัดสินใจที่สำคัญของชีวิตคนหนุ่มสาว ในหลาย ๆ วัฒนธรรมนั้นได้รับการยอมรับว่าเป็นสิ่งสำคัญมาก เป็นลักษณะการเลือกจากบุคคลที่เหมาะสม โดยเปรียบเทียบภูมิหลังที่คล้ายคลึงกัน ชนชั้น ศาสนา อายุ

Harold R. Kerbo (1989 : 481) รูปแบบความคิดการเลือกคู่ครอง ในสังคมอุตสาหกรรมตะวันตก และโดยเฉพาะสหรัฐฯ ได้รวมถึงความรักแบบเพื่อฝัน (Romantic Love) ในสถานการณ์ซึ่งคน 2 คน เชื่อว่า พวกเขามีแนวความคิดในการคบซึ่งกันและกันในรูปแบบของความผูกพันทางอารมณ์ที่แนบแน่น ซึ่งจะนำไปสู่การแต่งงาน

การเลือกคู่ครอง ถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของชีวิตเป็นกระบวนการอย่างหนึ่งที่จะพิจารณาคณสมบัติพื้นฐานของผู้ที่จะได้รับเลือกให้เป็นคู่ครอง โดยอาศัยหลักการที่ว่า การได้รู้สิ่งที่มีปัญหาก่อนย่อมดีกว่ามาพบทีหลัง เมื่อทุกสิ่งทุกอย่างสายไปแล้ว (สุชาติ สมประยูร 2521 : 76)

การเลือกคู่ครอง ควรจะเลือกจากความพอใจ แต่ต้องคิดเสมอว่าเราอาจไม่ได้คู่ครองที่ดีก็ได้ (วิจิตร วาทการ 2494 : 126 - 127)

การเลือกคู่ครอง เป็นกระบวนการทางสังคมที่ปัจเจกบุคคลได้ ตัดสินใจเลือกบุคคล โดยใช้หลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่คิดว่าเหมาะสมกับตนมากที่สุด เพื่อที่จะเลือกบุคคลนั้นมาเป็นคู่สมรส ในบรรดาทฤษฎีที่เกี่ยวกับการเลือกคู่สมัยปัจจุบัน ที่ได้รับความนิยมมากที่สุด คือ สิ่งที่เรียกว่า "Romantic doctrine" เป็นการดึงดูดใจระหว่างหญิง และชาย โดยมีพื้นฐานมาจากความรักใคร่หรือบางทีเรียกว่า "Soul mate" (Burgress และ Locke 1950 : 362) (อ้างใน ศิริสุข ยืนหาญ 2534 : 7)

ปัจจุบัน ทั้งชายและหญิงมีฐานะเกือบเท่าเทียมกัน เนื่องจากการรับเอาอิทธิพลของอารยธรรมตะวันตกมากขึ้น จึงทำให้หญิงมีโอกาสดำเนินการศึกษาสูงขึ้น สามารถ

ประกอบอาชีพนอกบ้านได้ทัดเทียมชาย รวมทั้งมีเสรีภาพในการคบหาสมาคมกับเพื่อนต่างเพศหนุ่มสาวมีเสรีภาพในการเลือกคู่ครองมากขึ้น โดยยึดถือเรื่องของความรักเป็นสิ่งสำคัญในการที่จะมีคู่ครอง (สุพัตรา สุภาพ 2536 : 45 - 48)

การมีคู่ครองนั้น ถือกันว่าเป็นเหตุการณ์สำคัญยิ่งครั้งหนึ่งในชีวิตของบุคคล เป็นความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ ทำให้เกิดฐานะและหน้าที่อย่างใหม่ คือ สถานภาพเป็นสามีและสถานภาพเป็นภรรยา พร้อมทั้งหน้าที่ซึ่งผูกพันอยู่กับสถานภาพทั้งสองนั้น อันเกิดจากความสัมพันธ์ และความรับผิดชอบต่อกัน ความสัมพันธ์ และความรับผิดชอบนี้มีไขจำกัดอยู่เพียงในระหว่างคู่สามีและภรรยาเท่านั้น แต่ยังขยายออกไปถึงบุคคล และทรัพย์สินอันมีมาแต่เดิมของแต่ละฝ่ายอีกด้วย เช่น บิดา มารดา เครือญาติ และมิตรสหายของคู่ครอง เป็นต้น (พระเทพเวที 2536 : 18)

การเลือกคู่ครองในปัจจุบัน มีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไป เพราะสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลง ซึ่งมีผลกระทบต่อการดำรงชีวิตครอบครัว โดยทั่วไปภาระหน้าที่ในครอบครัวต้องอาศัยความร่วมมือกันระหว่างสามีและภรรยามากขึ้น หนุ่มสาวจึงเลือกคู่ครองที่สามารถให้ความร่วมมือในการปฏิบัติภารกิจในครอบครัวได้ดี และวิธีการจะได้คู่ครองดังกล่าวนี้ โดยการเลือกด้วยตัวเอง (วาทิต อุตตอมาตย์ 2524 : 34 - 35)

แนวคิด "แรงจูงใจระหว่างบุคคล" (Interpersonal Attraction)

ความสนใจระหว่างบุคคล ส่วนใหญ่อยู่ในรูปแบบของความสัมพันธ์กันโดยมีบุคลิกลักษณะที่ดีของสรีระ ความสามารถเฉพาะตัว ความทันสมัยการเป็นคนง่าย ๆ รื่นเริง ไม่ก้าวร้าว เป็นคนชอบเปิดเผยตัวเองเหล่านี้ เป็นสิ่งที่ดึงดูดเพศตรงข้ามได้

อะไรทำให้คนชอบพอกัน เมื่อคนสองคนปฏิสัมพันธ์กัน ต่างมีทัศนคติและความคิดเห็นต่างกัน มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความชอบพอซึ่งกันและกัน (โยธิน คັນสนุฑท 2538) คือ

ความใกล้ชิด (Proximity) จากการวิจัยพบว่า การนำคนมาอยู่ด้วยกัน ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใด ช่วยสร้างความชอบพอกันได้ เพราะการอยู่ด้วยกัน ช่วยสร้างความสนใจร่วมกัน มีความคิดเห็นเหมือนกัน และค่านิยมทำนองเดียวกัน ในการทดสอบให้ผู้ร่วมการทดลอง คอยการทดลองอยู่กับผู้แสดง ซึ่งแสดงพฤติกรรมเป็นมิตรหรือไม่เป็นมิตร เมื่อผู้แสดงแสดงออกอย่างดียิ่งโดยผู้แสดงนั่งใกล้ผู้ร่วมการทดลองเท่าใด ก็ยิ่งถูกชอบมากขึ้นเท่านั้นเมื่อผู้แสดงแสดงออกอย่างไม่เป็นมิตร ยิ่งนั่งใกล้ผู้ร่วมการทดลองก็ยิ่งถูกไม่ชอบ (Schiffenfaner & Schiava, 1976)

ความคุ้นเคย (Familiarity) เหตุผลที่สำคัญที่ความใกล้ชิดก่อให้เกิดความชอบพอ คือ การคุ้นเคย ในการวิจัยที่ใช้การปฏิบัติสัมพันธ์จริง ๆ ยืนยันว่า ความคุ้นเคยนำมาซึ่งความชอบพอ เมื่อบุคคลไม่รู้ตัวว่าได้เผชิญกับสิ่งนี้ด้วยซ้ำ (Moreland & Zajonc, 1979 ; Wilson 1979) และผลนี้เกิดขึ้นเมื่ออยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่น่าพึงพอใจด้วย (Saegert Swap & Zajone, 1973)

ความคล้ายคลึง (Similarity) ความคล้ายคลึงนำมาซึ่งความชอบพอ มีข้อมูลการวิจัยสนับสนุนเรื่องนี้มากเช่น ในสหรัฐอเมริกา กว่า 90 เปอร์เซ็นต์ของกลุ่มสมรสเป็นคนผิวเดียวกัน และนับถือศาสนาเดียวกัน นอกจากนี้ยังมีความคล้ายคลึงกันอย่างมีนัยสำคัญไม่เพียงแต่ในลักษณะทางสังคมวิทยา ได้แก่ อายุ การศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจ และสังคม แต่ในสังคมลักษณะทางร่างกายด้วย เช่น ส่วนสูง สีของตา และลักษณะทางจิตวิทยา เช่น ระดับเชาว์ปัญญา (Rubin, 1973)

การชอบซึ่งกันและกัน (The Reciprocation of Liking) ความชอบอาจจะถือว่าเป็นขั้นตอนที่อาจนำไปสู่ความรัก คนเราเวลาพบกันใหม่ ๆ จะมีการประเมินฝ่ายตรงข้ามแบบง่าย ๆ คือ ชอบหรือไม่ชอบ ความชอบเกิดขึ้นกับทุกเพศ ทุกวัยที่มีโอกาสมาพบกัน เกิดขึ้นได้ทุกเมื่อทุกสภาวะ เกิดขึ้นได้กับคนเพศเดียวกันและระหว่างเพศ อาจจะหยุดอยู่แค่ชอบ เนื่องจากความจำเป็นและความเป็นไปได้มีอยู่เท่านั้น แต่การชอบกัน

ในขั้นต้นไม่ได้หมายถึงว่า จะนำไปสู่ความรักกันในขั้นต่อไปเสมอไป (นพมาศ ธีรเวคิน, 2534) ความชอบพอมักจะได้รับการสนองตอบ เมื่อใครชอบเราเราก็มักจะชอบเขาตอบ เมื่อเขาไม่ชอบเราอย่างชัดเจน เราก็ไม่ชอบเขา (Sigall & Aronson, 1969)

แรงจูงใจทางกายภาพ (Physical Attractiveness) ความงามของรูปร่างหน้าตาเป็นตัวแปรสำคัญที่สามารถดึงดูดคนไม่น้อย เราจะพบว่าคนจะเริ่มทำการเกี้ยวพาเพศตรงข้ามก็ตรงรูปร่างหน้าตา ในสมัยโบราณฝ่ายชายจะตามเกี้ยวพาสตรีรูปร่างงาม สิ่งที่เชื่อมโยงกับความงามทางกาย คือ วัย สตรีที่อ่อนวัย จะงามผุดผาด และดึงดูดเพศตรงข้ามได้มาก ในสังคมปัจจุบันความงามและวัยมีผลมากขึ้น เพราะความรักเป็นแบบเพื่อฝัน (Romantic) มากขึ้น อายุการมีคู่เพิ่มมากขึ้น เพราะต้องเรียนสูงขึ้น (นพมาศ ธีรเวคิน, 2534) เมื่อผู้วิจัยส่งแบบสอบถามคู่แต่งงานในบางแห่งหนึ่ง ผลปรากฏว่า ความสวยความหล่อเท่านั้นที่มีบทบาทว่าบุคคลจะเป็นที่ชอบพอกองคู่ของเขามากน้อยแค่ไหน คะแนนด้านอื่น เช่น เขาว่าปัญญา ทักษะทางสังคม หรือบุคลิกภาพไม่เกี่ยวข้องเลย (Walster et al., 1966)

แนวคิด "ความสัมพันธ์ใกล้ชิด" (Close Relationship)

การมีความสัมพันธ์กันของบุคคล ถือได้ว่าเป็นความต้องการ (need) อย่างหนึ่งของมนุษย์ ลักษณะสำคัญอย่างยิ่งประการหนึ่งของชีวิตมนุษย์ คือ การสร้างความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด งานวิจัยที่มีขึ้นไม่นานนี้ส่วนมากจะมุ่งเรื่องของ คู่รักต่างเพศกัน heterosexual partners นักจิตวิทยาสังคม (Berscheid Snyder & Omoto, 1989 : Clarle & Reis, 1988) สนใจในการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ใกล้ชิด (close relationship) หมายถึง ลักษณะที่เป็นแบบใดแบบหนึ่งในหลาย ๆ แบบของความรัก (Love)

ความสัมพันธ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นต่อกันและกัน (Interdependent Relationship) ระหว่างคนเพศเดียวกัน ความสัมพันธ์ที่เป็นแบบครั้งคราวก็จะไม่เหมือนกัน แบบความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด เพื่อนสนิทจะใช้เวลาอยู่ด้วยกันมากกว่าปกติ มิตรภาพอย่างใกล้ชิด

ดูเหมือนจะแยกตัวออกจากเพื่อนฝูงคนอื่น ๆ และเป็นความสัมพันธ์ที่มีการช่วยเหลือสนับสนุนทางด้านอารมณ์ ซึ่งไม่มีในความสัมพันธ์แบบครึ่งคราว (Hays, 1989)

รูปแบบต่าง ๆ ของความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด (Varieties of Close Relationship) : เพื่อน, คู่รักและญาติ ความสัมพันธ์ทางมิตรภาพ และความรักมีบางอย่างที่เหมือนกัน แต่ว่าเป็นสิ่งที่ไม่ได้ระบุว่าอะไรเป็นอะไร Rubin (1973) กล่าวไว้เมื่อหลายปีมาแล้ว บางทีคน ๆ หนึ่งจะรู้สึกใกล้ชิดมากกับญาติพี่น้อง ลูกหลานหรือสมาชิกของครอบครัวบางทีองค์ประกอบธรรมดา ๆ ของความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด แต่ละแบบคือ ความไม่มีอิสระ และต้องขึ้นต่อกันของแต่ละคนในระหว่างกันและกันของคนสองคนดังที่เห็นได้จากปฏิภริยาสัมพันธ์ในวันต่อวัน (Kelley et al, 1983) การขึ้นต่อกันต้องพึ่งพิงกันในระหว่างกันทั้งคู่, สิ่งเกิดขึ้นจริง เมื่อคนทั้งสองมีอิทธิพลต่อชีวิตของกันและกัน และจะทำอะไร ๆ กิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันเป็นระยะเวลายาวนาน

สำหรับการศึกษาวิจัยในสังคมไทยเท่าที่ทราบ มีอยู่ไม่มากนัก ผลงานส่วนใหญ่มุ่งศึกษาที่กลุ่มนักเรียน นิสิต หรือ นักศึกษา ยกเว้นการวิจัยของ ภัสสร ลิมานนท์ (2516 : 32 - 33, 41) ซึ่งได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนและภรรยา รวมทั้งสตรีที่สมรสแล้ว อายุไม่เกิน 60 ปี ในเขตเมืองและชนบท ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า บิดามารดาทั้งในเขตเมืองและชนบททุกกลุ่มอาชีพ มีความคิดในการยินยอมให้บุตรชายหญิงเลือกคู่ครองของตนเอง แต่บิดามารดาในชนบทต้องการมีส่วนตัดสินใจเลือกคู่สมรสให้บุตรมากกว่าบิดามารดาในเมือง ลักษณะนี้ในเขตเมืองจะเกิดขึ้นในกลุ่มผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงมากกว่า ผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ อย่างไรก็ตาม แบบชนิดของการเลือกคู่ครองด้วยตนเอง จะมีอยู่ทั่วไปทั้งในเขตเมืองและชนบท รองลงไป คือ พ่อแม่เลือกให้ แสดงให้เห็นว่า สถานภาพแบบโบราณและสิทธิอำนาจของพ่อแม่ผู้ใหญ่มิใช่ยังคงมีอยู่ ผู้วิจัยยังพบต่อไปอีกว่าการเลือกคู่สมรสด้วยตนเอง เกี่ยวพันอย่างใกล้ชิดกับอายุ กล่าวคือ หญิงที่อายุน้อย (15 - 19 ปี) ทั้งในเขตเมืองและชนบท จะเลือกคู่ครองด้วยตนเองมากกว่ากลุ่มที่อายุมาก

งานวิจัย และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเกี่ยวกับการเลือกคู่ครอง มีทั้งของนักวิชาการชาวไทย และชาวต่างประเทศ ดังนี้-

ผลงานวิจัยในประเทศไทย

พูนผล สุวรรณพัฒน์ (1516) ได้ศึกษา "อิทธิพลของการศึกษาที่มีต่อการเปลี่ยนแปลง จารีตประเพณีเกี่ยวกับครอบครัว และการสมรสในเขตเทศบาลจังหวัดสุรินทร์" ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับอุดมศึกษา อาชีวศึกษา และมัธยมศึกษา เห็นความสำคัญของการพบปะสมาคมระหว่างชาย และหญิงควรมีเสรีภาพในการไปไหนมาไหนด้วยกัน ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา เห็นตรงกันข้าม กลุ่มระดับอุดมศึกษาเห็นด้วยกับการเลือกคู่ครองของหนุ่มสาวด้วยตัวเอง โดยคำนึงถึงความรักเป็นสำคัญและเห็นว่าเพศศึกษาเป็นเรื่องธรรมดา

สมยศ ทองเงิน (2519) ได้ศึกษา "ค่านิยมของนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างชายและหญิง" พบว่า เพศชายร้อยละ 40.01 และเพศหญิง ร้อยละ 37.59 เห็นว่า ชายและหญิงที่แน่ใจว่าสนิทสนมกันไปไหนมาไหนด้วยกันได้ไม่ผิดอะไร ส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับความรักในวัยเรียน และไม่เห็นด้วยกับการมีเพศสัมพันธ์กันก่อนการสมรสและเห็นด้วยกับการเลือกคู่ครองด้วยตนเอง

รัชนิกร เศรษฐวิโร (2519) ได้ศึกษา "พฤติกรรมและทัศนคติของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เกี่ยวกับการมีนัดกับเพื่อนต่างเพศ และการเลือกคู่ครอง" พบว่า นิสิตส่วนใหญ่ปรารถนาจะเลือกคู่ครองด้วยตนเอง โดยอาศัยความรักเป็นพื้นฐาน และต้องการเลือกคู่ครองที่มีคุณสมบัติเรียงตามลำดับความสำคัญ คือ มีเหตุผล ใจคอหนักแน่น ไม่โง่เขลา แจ่มใส ไม่จำเป็นต้องรวย

ขนิษฐา โพนบุญกุล (2521 : 20) ได้ศึกษา "ทัศนคติของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยต่อการเลือกคู่ครอง และการวางแผนครอบครัว" พบว่า นักศึกษามีความเห็นว่าการมีความคล้ายคลึงกันในด้านการนับถือศาสนา ฐานะทางเศรษฐกิจ การศึกษา และบุคลิกภาพตามลำดับ สำหรับอิทธิพลของบุคคลอื่นต่อการเลือกคู่ครองนั้น นักศึกษาทั้งชาย และหญิงต้องการเลือกด้วยตนเองมากที่สุด แต่ก็ยังเห็นว่าควรรับฟังความคิดเห็นของบิดามารดาด้วย

อุทิศ เชาวลิต (2521) ได้ศึกษา "ทัศนคติเกี่ยวกับการสมรสของนักศึกษาโรงเรียนสารพัดช่างในเขตกรุงเทพมหานคร" พบว่า ทัศนคติการเลือกคู่สมรมีแนวความคิดเลือกผู้ที่มีลักษณะความประพฤติดีเป็นอันดับแรก นักศึกษาที่เป็นโสดโดยทั่ว ๆ ไป ถ้าจะเลือกคู่สมรสขอคำปรึกษาจากบิดามารดา ส่วนนักศึกษาที่สมรสแล้วส่วนใหญ่ตอบว่า เลือกคู่สมรสเอง โดยให้พ่อแม่ยอมรับคู่สมรสควรจะประกอบอาชีพคนละประเภทกับตน เรื่องภูมิลำเนาไม่จำเป็นต้องอยู่ที่เดียวกัน

อัจฉรา ภาคิกะวีย์วัฒน์ (2522 : 26) ได้ศึกษา "การเลือกคู่ครองของข้าราชการที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัย" พบว่า ข้าราชการเลือกแต่งงานกับคนที่มีความรักต่อกัน และมีเกณฑ์ในการพิจารณาเลือกคู่ครอง คือ บุคลิกภาพดี หน้าตา ความรู้ และเศรษฐกิจดี กรอบแนวความคิดแบบความคล้ายคลึงมีอิทธิพลต่อการเลือกคู่ครองของประชากร ส่วนใหญ่ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้มากที่สุด และส่วนใหญ่ข้าราชการนิยมเลือกคู่ครองด้วยตนเองก่อนแต่งงานปรึกษาพ่อแม่ และเพื่อน

ศิริสุข ยืนหาญ (2534) ได้ศึกษา "แบบแผนการเลือกคู่ครอง" ศึกษาเฉพาะประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า แบบแผนการเลือกของประชากรส่วนใหญ่มีลักษณะการกระจายในหลายรูปแบบ โดยมีผลต่อการเลือกแบบแผนเดียว การเลือกสองแบบแผน และการเลือกสามแบบแผนตามลำดับ โดยมีตัวแปรที่เรียงลำดับของความสำคัญในกรอบความคิดนั้น ได้แก่ ความคล้ายคลึงทางทัศนคติ ทางชั้นสังคม ทางกายภาพ ทางระดับการศึกษา ทางเชื้อชาติ ทางอายุ และทางศาสนา ตามลำดับ

กรพินธุ์ พรหมศิริ (2537) ได้ศึกษา "ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีผล
กระทบต่อการเลือกคู่ครอง" ของนายทหารเรือที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป
และมีช่วงอายุระหว่าง 25 - 50 ปี พบว่า นายทหารเรือมีความเห็นด้วยกับการเลือกคู่ครอง
ที่มีชนชั้น อายุ การศึกษา ความรัก ความใกล้ชิด ศาสนา การเกี่ยวพาราตี และบุคลิก
ลักษณะใกล้เคียงกันมากกว่า

ผลงานวิจัยในต่างประเทศ

มีผลงานวิจัยในต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ดังต่อไปนี้

นักสังคมวิทยาบางคนก็สนใจศึกษาความสัมพันธ์เฉพาะตัวแปรบางตัว เช่น (Kennedy 1945 : 584) วิเคราะห์แบบแผนการแต่งงานจากทะเบียนสมรส ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการแต่งงานกันภายในเขตที่อยู่อาศัยเดียวกัน หรือภายในเขตที่มีส่วนประกอบทางสังคมคล้ายกันว่าเป็นเพราะลักษณะทางนิเวศวิทยาของสังคมเมือง ทำให้เกิดแนวโน้มที่ประชากรซึ่งมีคุณสมบัติต่าง ๆ ทางสังคมเหมือนกันจะรวมกลุ่มอยู่ในย่านเดียวกัน ฉะนั้นปัจจัยที่แท้จริง ซึ่งทำให้การมีที่อยู่อาศัยใกล้เคียงกันเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการเลือกคู่สมรส ก็คือ เชื้อชาติ สัญชาติ ศาสนา และสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ต่อมา (Ramsy 1966 : 773 - 786) ได้ใช้ข้อมูลจากทะเบียนสมรสปี ค.ศ.1962 จำนวน 5,161 ทะเบียน ซึ่งคู่สมรสทั้งคู่หรือคนใดคนหนึ่งที่มีที่อยู่อาศัยในออสโล, ประเทศนอร์เวย์ พบว่า การแต่งงานส่วนใหญ่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลที่มีสถานภาพทางอาชีพเหมือนหรือคล้ายกัน และระหว่างบุคคลที่มีถิ่นที่อยู่อาศัยใกล้เคียงกันจากการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยเสนอว่า หากลักษณะโครงสร้างประชากรเมืองมีการแบ่งแยกเขตที่อยู่อาศัย (residential segregation) ระหว่างผู้ที่มีสถานภาพต่างกันแล้ว การที่หญิงชายเลือกแต่งงานกับบุคคลที่มีเขตที่อยู่อาศัยใกล้กับตน ก็หาใช่เป็นเพราะเขาใช้สถานภาพทางสังคมที่เหมือนกันเป็นเกณฑ์ในการเลือกไม่ แต่เป็นเพราะการมีเขตที่อยู่อาศัยใกล้กันมากกว่า ฉะนั้นปัจจัยในเรื่องนี้กับการแต่งงานกับบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมือนกันจึงเป็นอิสระจากกัน

การเสนอของ Remsy ได้รับการวิจารณ์จาก Peach ในทำนองไม่เห็นด้วยและยังตำหนิว่า ระเบียบวิธีวิจัยที่ Remsy ใช้ยังไม่สมบูรณ์เพียงพอ ทำให้การสรุปผลผิดพลาด ผลงานนี้จึงไม่ถือว่าเป็นงานทางด้านสังคมวิทยา (Ceri Peach 1974 : 636 - 641)

ก่อนหน้านั้น Bossard ก็ได้ศึกษาเรื่องนี้ในปี ค.ศ.1931 จากทะเบียนสมรสในฟิลาเดลเฟีย จำนวน 5,000 ทะเบียน พบว่า ชายหญิงที่แต่งงานกัน มีประมาณ 1 ใน 6 ที่มีที่อยู่อาศัยก่อนแต่งงานห่างกันเพียงบล็อกเดียว, 1/3 ห่างกัน 5 บล็อก และมีมากกว่าครึ่งที่อยู่ห่างกันภายในอาณาเขต 20 บล็อก ต่อมาในปี 1938 และ 1946 Koller ได้พิสูจน์สมมติฐานนี้ โดยศึกษาที่ โคลัมเบีย และ โอไฮโอ แต่ในกลุ่มตัวอย่างไม่รวมนิโกรไว้ด้วย เพราะเป็นกลุ่มที่ไม่อาจโยกย้ายไปอยู่ตามที่ต่าง ๆ ในเมืองได้อย่างอิสระเหมือนพวกผิวขาว ถ้าหากรวมนิโกรเข้าไปด้วย ก็จะทำให้ข้อมูลเกิดความลำเอียงขึ้น

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ความใกล้ชิดกันทางที่อยู่อาศัย เข้ามามีบทบาทในการเลือกคู่ครองมิใช่น้อย อย่างไรก็ตามปัจจัยในเรื่องนี้ยังมีส่วนเชื่อมโยงถึงปัจจัยอื่นอีก เช่น ชั้นสังคม, สถานภาพทางชาติพันธุ์ (ethnic status) ระยะเวลา และโอกาสที่ต่างกัน (Differential opportunity) (Alvin M.1958 : 27 - 35)

สำหรับปัจจัยการศึกษา (Landis และ Day 1945 : 558 - 560) Williamson (1953 : 237 - 241) และ Rockwell (1976 : 83 - 95) พบว่า การแต่งงานส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นภายในกลุ่มผู้ที่มีการศึกษาระดับเดียวกัน เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ Bowerman (1953 : 170 - 177) ที่พบว่า ปัจเจกบุคคลมีแนวโน้มที่จะแต่งงานภายในกลุ่มผู้ที่มีสถานภาพสมรสเหมือนกับตน เช่น คนโสดจะแต่งงานกับคนโสด, ผู้ที่เคยหย่าร้างมักแต่งงานกับผู้ที่เคยหย่ามาแล้ว, หรือพ่อหม้ายมักแต่งงานกับแม่หม้าย แนวโน้มนี้จะเห็นชัดในคนหนุ่มสาวจนถึงอายุ 35 ปี จากนั้นอีก 20 ปี แนวโน้มที่ว่าจะลดลง

นอกจาก ตัวอย่างผลการวิจัยที่กล่าวมาแล้ว ยังมีงานวิจัยเกี่ยวข้องกับตัวแปรอื่น ๆ อีก เช่น ชาติพันธุ์, ชั้นสังคม, อายุ, อาชีพ, ลักษณะการทางกายภาพ, จิตใจ และบุคลิกภาพ ซึ่งพอจะสรุปผลได้ว่า การเลือกคู่ครองที่เกิดขึ้น ส่วนใหญ่เป็นการเลือกภายในกลุ่มผู้ที่มีคุณสมบัติเหมือนกับตน (Williamson 1966 : 252 - 266)

แม้ว่าผลการวิจัยส่วนใหญ่จะสนับสนุนทฤษฎีการเลือกคู่ครองที่มีคุณสมบัติเหมือนกัน แต่มีนักสังคมวิทยาบางท่าน เช่น Winch และผู้ร่วมงาน เห็นว่าทฤษฎีนี้ยังอธิบายสาเหตุที่ทำให้ปัจเจกบุคคลเลือกใครเป็นคู่ครองได้ไม่ชัดเจนพอ จึงเสนอทฤษฎีใหม่ เพื่ออธิบายทฤษฎีเดิมให้ชัดเจนขึ้น โดยจุดเริ่มต้นของทฤษฎี เกิดจากการสังเกตการณ์ในสังคมอเมริกัน ซึ่งการเลือกคู่ครองมักมีแบบแผนเกิดจากความสมัครใจและความรัก โดยเฉพาะในชนชั้นกลาง การแต่งงานส่วนใหญ่จะแสดงถึงความเหมือนกันทางด้านอายุ, เชื้อชาติ, ศาสนา, ชั้นสังคม, การศึกษา, ถิ่นที่อยู่อาศัย และสถานภาพสมรส ตัวแปรเหล่านี้จะเป็นปัจจัยกำหนดขอบเขตของผู้ที่อาจได้รับเลือกเป็นคู่ครอง (field of eligibles) หลังจากนั้นบุคคลจะแสวงหาผู้ที่สามารถให้ความพอใจสูงสุดแก่เขาได้ นั่นคือเขาจะเลือกบุคคลที่มีบุคลิกลักษณะตรงข้ามกับเขา เพื่อที่จะช่วยเสริมโครงสร้างบุคลิกภาพในส่วนที่เขายังขาดอยู่ ให้สมบูรณ์ขึ้น ตัวอย่างเช่น บุคคลที่มีบุคลิกเป็นผู้ตาม ก็มักเลือกแต่งงานกับผู้ที่มีบุคลิกเป็นผู้นำ เพื่อชดเชยบุคลิกที่ตนไม่มีแต่ต้องการจะมี เป็นต้น Winch เรียกทฤษฎีที่ค้นพบว่า ทฤษฎีความต้องการเสริมสิ่งที่ขาดให้สมบูรณ์ (Theory of complementary needs) และได้ทำการศึกษาวิจัยร่วมกับคณะอีกหลายคน เพื่อหาข้อมูลสนับสนุนแนวความคิดนี้ (Winch 1954 : 241 - 249)

Koller (1948) ได้ศึกษาที่โคลัมโบ และ โอไฮโอ เฉพาะพวกผิวขาว จำนวน 2,000 ราย โดยเลือกคู่สมรสที่มีที่อยู่อาศัยห่างจากที่พักคนภายใน 14 บล็อก ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ความใกล้เคียงทางที่อยู่อาศัยเข้ามามีบทบาทในการเลือกคู่ครองมีใช้น้อย อย่างไรก็ตาม ปัจจัยในเรื่องนี้ยังมีส่วนเชื่อมโยงถึงปัจจัยอื่นอีก เช่น ชั้นสังคม สภาพทางชาติพันธุ์ ระบุอายุ และ โอกาสที่ต่างกัน (Katz and Hill 1958 : 27 - 35) Jorgensen (1986) ได้ศึกษาส่วนประกอบสำคัญ 3 ข้อในการเลือกคู่ครอง

ปัจจัยแรกที่สำคัญ คือ ความใกล้ชิดทางที่อยู่อาศัย บุคคลมักชอบ และสมรสกันกับคนที่อยู่อาศัยไม่ไกลกัน

ปัจจัยที่สอง คือ เรื่องเชื้อชาติ และศาสนาที่เหมือนกัน ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญมาก ในบางสังคม (ตัวอย่าง) คนผิวดำ และคนผิวขาว จะสมรสกันน้อยมากในประเทศแอฟริกาใต้ ในขณะที่คาซอติกกับ โปแตสแตนท์จะสมรสกันน้อยมากในไอร์แลนด์เหนือ เชื้อชาติเดียวกัน แต่ต่างนิกายก็อาจจะถูกห้ามการสมรสในสหรัฐฯ และถึงแม้จะไม่มี ความกดดัน จากสังคม บุคคลก็ชอบเลือกคู่ครองที่มีพื้นฐานเหมือน ๆ กัน

ปัจจัยสุดท้าย คือ มีสังคม และวัฒนธรรมที่เหมือนกันเป็นสิ่งที่ดึงดูดให้คนชอบ จับคู่ และสมรสกัน (Harold R. Kerbo 1989 : 482)

J.K.Folsom (1948) ได้ศึกษาสังคมอเมริกัน โดยใช้นักศึกษาชายและบัณฑิตเป็น ตัวอย่างศึกษาลักษณะของหญิงในอุดมคติที่เขาต้องการ ส่วนใหญ่ของกลุ่มตัวอย่างจะให้ความสำคัญแก่ปัจจัยในเรื่องอารมณ์ขัน ความอดทน มีคุณธรรม เปิดเผย จูงใจ คนเก่ง มีระเบียบ มัธยัสถ์ และขยันขันแข็ง

Guskin (1964) ได้ศึกษากลุ่มนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และนักศึกษาวิทยาลัย พบว่า คุณสมบัติของคู่ครองที่หนุ่มสาวปรารถนาจะสมรสด้วยนั้น นิสิตและนักศึกษา จะให้ความสำคัญในเรื่องความรักซึ่งกันและกัน บุคลิกลักษณะดี มีความรู้ รักเด็ก และมีอนาคตก้าวหน้า ขณะที่นิสิตนักศึกษาหญิง จะเน้นในเรื่องความรัก บุคลิกลักษณะ อนาคตก้าวหน้า มีความรู้ และรักเด็ก เกี่ยวกับคุณสมบัติทางสังคม ชายส่วนใหญ่เต็มใจแต่งงานกับหญิงที่มีระดับการศึกษาใด ๆ ก็ได้ มีอายุน้อยกว่า มีอาชีพอะไรก็ได้ แต่ที่ ชอบเป็นพิเศษ คือ ครู รองลงมา คือ แพทย์หรือข้าราชการ และคิดว่าจะแต่งงานเมื่ออายุ 25 - 30 ปี หญิงต้องการคู่ครองที่มีการศึกษาสูงกว่ามีอาชีพรับราชการ แพทย์ ครู และอื่น ๆ อายุที่เห็นว่าเหมาะสมสำหรับการแต่งงาน คือ 22 - 28 ปี

Hill, Rubin and pealan (1979) ได้ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 220 คู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของสหรัฐอเมริกา โดย 103 คู่หย่าร้างกัน 117 คู่ อยู่ด้วยกัน พวกเขาพบว่าคู่ที่อยู่ด้วยกันจะมีความคล้ายคลึงทางด้าน อายุ การศึกษา และสติปัญญา แต่ความแตกต่างทางด้านความสนใจภูมิหลัง ทัศนคติทางเพศ และความคิดเกี่ยวกับการแต่งงาน จะเป็นเหตุให้เกิดความแตกแยกของคู่ครอง (อ้างใน Bahr, 1989 : 80-81)

Wells (1984 : 143) พบว่า ความคล้ายคลึงกันจะเป็นอีกปัจจัยที่นำไปสู่การเลือกคู่ครอง ซึ่งสามารถแบ่งประเภทของความคล้ายคลึงด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. เชื้อชาติ (race) บุคคลที่แต่งงานกันมักจะเลือกคนเชื้อชาติเดียวกันมากกว่าเชื้อชาติอื่น โดยมีหลักฐานยืนยันได้ว่าในปี 1960 ได้มีการสำมะโนประชากรในอเมริกาแล้ว พบว่า 99.5 เปอร์เซ็นต์ ของการสมรสคู่สามี - ภรรยา จะมีเชื้อชาติเดียวกัน

2. ศาสนา (religion) พบว่า ประชาชนในอเมริกาส่วนใหญ่มีการเลือกคู่ครองที่มีการนับถือศาสนาเดียวกันมากกว่าต่างศาสนา

3. อายุ (age) คนที่แต่งงานส่วนมากจะมีอายุห่างกันในช่วง 1 - 4 ปี แต่บรรทัดฐานนี้มีอิทธิพลมากสำหรับคนที่มีอายุน้อย คนที่แต่งงานครั้งแรกจะเลือกคู่ครองที่มีอายุใกล้เคียงกันมากกว่า คนที่สมรสใหม่หลังจากการหย่าร้าง หรือเป็นหม้าย Lexlie (1976) พบว่า 10 เปอร์เซ็นต์ของคู่บ่าวสาวจะมีอายุที่เท่ากัน 74 เปอร์เซ็นต์ พบว่า คู่สามี - ภรยานั้น สามีจะมีอายุมากกว่าภรรยาแต่จะไม่แตกต่างกันมากนัก

4. สถานภาพทางสังคม (Social Status) มีความเชื่อโดยทั่วไปว่า ผู้หญิงมีแนวโน้มที่จะแต่งงานกับผู้ชาย ที่มีสถานภาพทางสังคมสูงกว่า ผู้หญิงที่สมรสกับผู้ชายที่มีสถานภาพทางสังคมสูงกว่า เรียกว่า hypergamy แต่ผู้หญิงที่สมรสกับผู้ชายที่มีสถานภาพต่ำกว่าเรียกว่า hypogamy

5. สถานภาพก่อนการสมรส (Previous marital Status) การสมรสจะเกิดขึ้นระหว่างคนที่มีสถานภาพก่อนการสมรสที่คล้ายคลึงกัน เช่น คนที่โสดมีแนวโน้มที่

จะสมรสกับคนโสด ขณะที่คนหย่าร้างมีแนวโน้มที่จะสมรสกับคนที่หย่าร้าง 83.7 เปอร์เซ็นต์ของคนที่จะสมรสจะมีสถานภาพก่อนการสมรสคล้ายคลึงกัน 72.4 เปอร์เซ็นต์ของคนที่จะสมรสมักจะสมรสกับคนที่มีสถานภาพโสด (National Center of Health Statistics, 1973)

ในส่วนที่เกี่ยวกับลักษณะการ (traits) ซึ่งไม่เป็นที่ปรารถนาจะให้มีในผู้ที่จะมาเป็นผู้ครองของตน มีผู้ศึกษาโดยเลือกตัวอย่างจากนักศึกษามหาวิทยาลัยโปโมนา (Pomona 1953 : 130 - 133) ได้ข้อเท็จจริงว่า นักศึกษาหญิงจะรังเกียจชายที่มีคุณสมบัติ

1. มุ่งแต่ตัวเอง (Self - Centered)
2. อ่อนแอ, ต้องพึ่งพาผู้อื่น, ไม่มีความทะเยอทะยาน (Weak; dependent ; no ambition)
3. ต่างกันทางวัฒนธรรมและครอบครัว (Cultural and family differencer)
4. ขาดมารยาทหรือความคล่องแคล่วทางสังคม (Lacking in Social greces)
5. มาตรฐานศีลธรรมต่ำ (Low moral standards)
6. บุคลิกภาพไม่ดี (Disagrecable personality)
7. จี๋หึง และ ชอบทำตัวเป็นเจ้าของมากเกินไป (Jealous and too possessive)
8. จิตใจไม่มั่นคงเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ, พึ่งพาไม่ได้ (Unstable and unreliable)
9. ไม่มีเสน่ห์ทางเรือนกาย (Physically unattractive)
10. ไม่มีอารมณ์ขัน (No sense of humor)
11. ไม่เป็นผู้ใหญ่เพียงพอ (Too Immature)
12. มีลักษณะบางประการที่ไม่พึงพอใจ (Minor unpleasant traits)
13. ไม่จริงใจ, ไม่ซื่อสัตย์ (Insincere ; dishonest)
14. ขึ้นกับเหตุการณ์ว่าจะเป็นอย่างไ (Circumstantial factors)
15. สติปัญญาต่ำ (Low intelligence)
16. ท่าทางและนิสัยเหมือนผู้หญิงมากเกินไป (Too effeminate)

17. มีทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องเงินในทางที่ผิด (Wrong attitude toward money)
18. อื่น ๆ

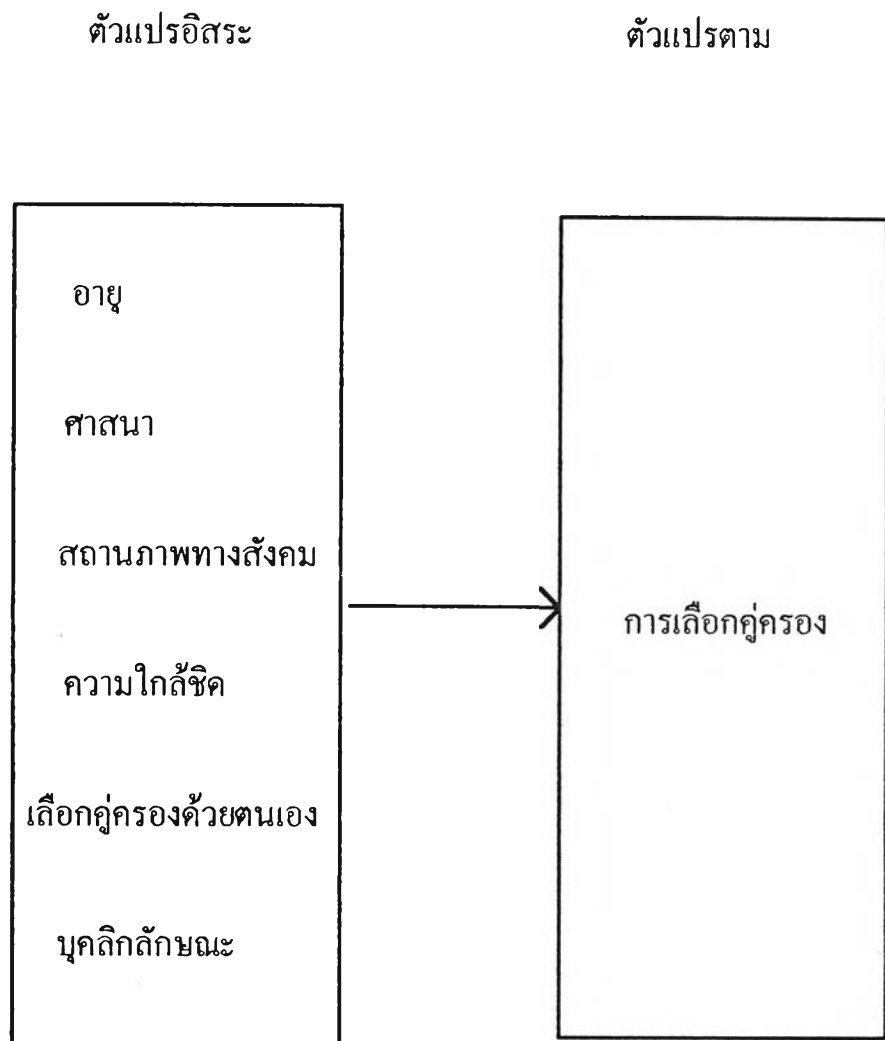
ส่วนนักศึกษาชายไม่ชอบหญิงที่มีลักษณะ

1. ขาดความคิดลึกซึ้ง, อ่อนแอ, เกาะติดผู้ชายเง (Shallow; weak; Clinging vine)
2. มุ่งแต่ตัวเอง (Self-Centered)
3. ต่างกันทางวัฒนธรรมและครอบครัว (Cultural and family differences)
4. ขาดมารยาท หรือ ความคล่องแคล่วทางสังคม (Lacking in social graces)
5. มีลักษณะบางประการที่ไม่พึงพอใจ (Minor unpleasant traits)
6. บกพร่องทางศีลธรรม (Ethical shortcomings)
7. บุคลิกภาพไม่ดี (Disagreeable personality)
8. ไม่เป็นผู้ใหญ่เพียงพอ (Too immature)
9. อารมณ์ไม่มั่นคง (Emotionally unstable)
10. ไม่มีเสน่ห์ทางเรือนกาย (Physically unattractive)
11. จี๋หึง และชอบทำตัวเป็นเจ้าของ (Jealous and possessive)
12. ทัศนคติเกี่ยวกับเงิน (Attitude toward money)
13. ไม่จริงใจ, ไม่ซื่อสัตย์ (Insincere; dishonest)
14. สติปัญญาต่ำ (Low intelligence)
15. ขึ้นกับเหตุการณ์ว่าเป็นอย่างไร (Circumstantial factors)
16. ไม่มีอารมณ์ขัน (No sense of humor)
17. ท่าทางและนิสัยเป็นผู้ชายมากเกินไป (Too masculine)
18. อื่น ๆ

จากผลงานวิจัยเท่าที่ยกตัวอย่างมา จะเห็นได้ว่า ความสนใจปัญหาอยู่ที่ต้องการหาคำตอบว่า ในแต่ละสังคม อำนาจการเลือกคู่ครองอยู่ที่ใครเลือกอย่างไร มีปัจจัยสำคัญอะไรบ้างที่ทำให้เขาจะเลือกบุคคลนั้น ๆ แทนที่จะเลือกคนอื่น ซึ่งผลจากการวิจัยอาจสรุปได้ว่า ในสังคมสมัยใหม่ปัจเจกบุคคลจะเลือกคู่ครองของตนเอง โดยใช้ความรักและความเข้ากันได้ทั้งในทางสังคมวัฒนธรรมและบุคลิกภาพเป็นเกณฑ์ในการเลือก ถ้าเป็นสังคมประเพณีแบบโบราณ ส่วนใหญ่พ่อแม่มักเป็นผู้เลือกให้ โดยอาศัยความเหมาะสมกัน เป็นต้นว่า ในเรื่อง ชาติตระกูล เกียรติยศชื่อเสียง ฐานะความเป็นอยู่ความก้าวหน้าในอนาคต ฯลฯ เป็นเกณฑ์ แต่ถ้าสังคมนั้นกำลังเปลี่ยนผ่านเป็นสังคม สมัยใหม่ก็จะมี การประนีประนอมระหว่างค่านิยมเก่ากับค่านิยมใหม่ กล่าวคือ ปัจเจกบุคคลจะมีความต้องการเลือกคู่ครองด้วยตนเอง โดยใช้ความรักเป็นเกณฑ์ ขณะเดียวกันผู้ที่เขาเลือกก็ต้องได้รับความยินยอมหรือเห็นชอบจากพ่อแม่ให้แต่งงานกันได้ด้วย (T.P.Oman 1956 : 165 - 169)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง "ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อ การเลือกคู่ครองของข้าราชการทหาร
ชั้นสัญญาบัตร สังกัด บก.ทหารสูงสุด" นั้น มีตัวแปรอิสระ ดังนี้ อายุ ศาสนา
สถานภาพทางสังคม ความใกล้ชิด เลือกคู่ครองด้วยตนเอง บุคลิกลักษณะ
ส่วนตัวแปรตาม คือ การเลือกคู่ครอง

สมมติฐานในการวิจัย

1. นายทหาร เลือกคู่ครองที่มีอายุใกล้เคียงกันมากกว่าเลือกคู่ครองที่มีอายุห่างกัน
2. นายทหารเลือกคู่ครองที่นับถือศาสนาเดียวกันมากกว่าเลือกคู่ครองต่างศาสนา
กัน
3. นายทหารเลือกคู่ครองที่มีสถานภาพทางสังคมใกล้เคียงกันมากกว่าเลือก
คู่ครองที่มีสถานภาพทางสังคมแตกต่างกัน
4. นายทหารเลือกคู่ครองที่มีความใกล้ชิดกันมากกว่าเลือกคู่ครองที่เห็นห่างกัน
5. นายทหารเลือกคู่ครองด้วยตนเองมากกว่าผู้ใหญ่จัดหาให้
6. นายทหารเลือกคู่ครองที่มีบุคลิกลักษณะคล้ายคลึงกันมากกว่าเลือกคู่ครอง
ที่มีบุคลิกลักษณะแตกต่างกัน

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1. นายทหาร หมายถึง นายทหารชั้นสัญญาบัตร ชายและหญิง ที่สังกัดหน่วย
ใน บก.ทหารสูงสุด (กองบัญชาการทหารสูงสุด) (ดูรายละเอียดเกี่ยวกับ
หน่วยงานในภาคผนวก)
2. นายทหารชั้นสัญญาบัตร หมายถึง นายทหาร ชายและหญิง ซึ่งมีชั้นยศ
ตั้งแต่ ร้อยตรี เรือตรี และ เรืออากาศตรี จนถึง พันเอก นาวาเอก
และ นาวาอากาศเอก ซึ่งสมรสแล้ว รวมถึงผู้ที่หย่าร้างหรือแยกกันอยู่
3. การสมรส หมายถึง การแต่งงาน โดยชอบด้วยกฎหมาย มีการจดทะเบียน
สมรสตามที่กฎหมายกำหนด
4. การเลือกคู่ครอง หมายถึง กระบวนการเลือกเพศตรงข้ามตามที่ตน
ปรารถนา เพื่อใช้ชีวิตคู่ด้วยกัน
5. อายุ หมายถึง อายุเต็มของนายทหารชั้นสัญญาบัตร ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูล
ณ วันที่ให้ข้อมูล แบ่งออกเป็นกลุ่มอายุ ดังนี้

อายุ	21 - 25	ปี
อายุ	26 - 30	ปี
อายุ	31 - 35	ปี
อายุ	36 - 40	ปี
อายุ	41 - 45	ปี
อายุ	46 - 50	ปี
อายุ	51 - 55	ปี
อายุ	56	ปีขึ้นไป

6. ศาสนา หมายถึง ลัทธิความเชื่อทางด้านศาสนา อันได้แก่ ศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ เป็นต้น
7. สถานภาพทางสังคม หมายถึง ตำแหน่งที่บุคคลถือครองอยู่ในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม
8. ความใกล้ชิด หมายถึง สถานการณ์ระหว่างบุคคลสองคนที่มีโอกาสมาพักอาศัยอยู่ใกล้กันหรือศึกษาร่วมกัน หรือทำงานอยู่สถานที่เดียวกัน
9. การเลือกคู่ครองด้วยตนเอง หมายถึง การที่นายทหารชายและนายทหารหญิง มีโอกาสศึกษา นิสัยใจคอ ทักษะสติของคู่ครอง โดยมีระยะเวลาการคบหา ศึกษา นิสัยใจคอด้วยตนเอง ก่อนจะทำการสมรสโดยพ่อแม่ไม่ได้แย่งเป็นการเลือกคู่ครอง โดยอาศัยพื้นฐานของความรัก ความเข้าใจความเอื้ออาทรต่อกัน
10. บุคลิกลักษณะ หมายถึง อารมณ์ ลักษณะนิสัยใจคอ ความรู้สึก สติปัญญา ตลอดจนรูปร่าง หน้าตา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดแรงงูใจระหว่างบุคคล